

IS 654

13-F-14

ZNOVUZŘÍZENÍ KURIE ŘÍMSKÉ.

NAPSAL

PROF. JUDR. KAMIL HENNER.

ZVLÁŠTNÍ OTISK Z ČASOPISU »SBORNÍK VĚD PRÁVNÍCH A STÁTNÍCH«, ROČ. IX.

3039

V PRAZE.

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE. — NÁKLADEM VLASTNÍM.

1909.

A

I. Úvod.

Papež Pius X. vydal dne 29. června 1908 ad perpetuam rei memoriam konstituci „Sapientiam consilio“, jež jedná de Romana Curia.¹⁾ Konstituce tato zavádí, počínajíc dnem 3. listopadu 1908, znovuzřízení římské kurie, na kolik jde o kongregace (congregationes), soudy (tribunalia) a úřady papežské v užším slova smyslu (officia), ale jen pokud zabývají se záležitostmi církve celistvé.²⁾ Nové nařízení nedotýká se nikterakž konsistorií kardinálských, jak dosud konána byla (praeter consueta Sacra Consistoria).³⁾

¹⁾ Citujeme jednotlivé odstavce nebo body konstituce této beze zvláštního dodatku nebo s dodatkem „konstituce“, a to dle otisku v 41. svazku známých Acta sanctae Sedis, r. 1908 (str. 425 nsl.) (Ephemerides Romanae a Pio X. authenticae et officiales apostolicae sedis actis publice evulgandis declaratae die 23. Maii 1904. Při této příležitosti upozorňujeme na novou konstituci papeže Pia X. „Promulgandi pontificias Constitutiones“ z 29. září 1908, již zavádí se jako úřední věstník: „Commentarium officiale de Apostolicae Sedis actis“, srovn. „Acta s. Sedis“ 1908, str. 619 a 620.)

Otisky konstituce „Sapientiam consilio“ s přílohami přinesly dále na př. Časopis katolického duchovenstva 1908, str. 436 nsl. Archiv für kath. K.-R. 1908, str. 679 nsl. Deutsche Zeitschrift für Kirchenrecht, 1908, str. 436 nsl. Analecta Ecclesiastica (Romae) 16. ročník, 1908, str. 269 nsl., 448 nsl. Acta Pontificia (Romae), ročník 6., 1908, str. 253 nsl., 389 nsl. Stručný výtah podán v „Literarischer Anzeiger“ XXII., číslo 11. a 12. od *Harig-a*; z toho separátní otisk: Die Verordnung der päpstlichen Behörden auf Grund der Konstitution „Sapientiam consilio“. Graz u. Wien, 1908. Časopis „Der Katholik“ (v Mohuči), sv. 38., 1908 přináší na str. 149—151 stručný výtah a posouzení reorganisace kurie dle „Osservatore Romano“. Srovn. též časopis „Hlídky“ (v Brně) 1908, ročník 25., str. 598—600.

²⁾ quibus ecclesiae universae negotia pertractanda reservantur l. c. str. 426, posl. odst.

³⁾ L. c. str. 426, posl. odst. Tím míněna zasedání sboru kardinálského (t. j. kardinálů při kurii sídlících) za přítomnosti papežovy.

Obnova tato vyvolána jednak příčinou vnitřní, jednak příčinou vnější. V prvním směru působila skutečnost, že pravomoc (iurisdiction) a příslušnost (competentia) římských úřadů stala se časem méně jasnou, méně vhodně rozdělenou; různé kongregace mohly se zabývatí těmiže záležitostmi, pročež některé úřady byly přetíženy pracemi, jiné zase užívaly prázdne. Konstituce sama vzpomíná rozsáhlé organizační činnosti papeže Sixta V., jenž konstitucí „Immensa“ ze dne 22. ledna 1587⁴⁾ zavedl patnáct kongregací za účelem rozdělení a rychlejšího vyřizování agendy stále se šířící; nové nařízení poukazuje k tomu, že průběhem doby změny v jednotlivostech prováděny byly, čímž sice odpomáháno bylo okamžitým potřebám, ale celek trpěl. Odtud pochopitelně stále se vzrůstající volání po odpomoci, posléze za Lva XIII. a nyní za Pia X., jenž sám vydal již tři nařízení, reorganisující kurii v jednotlivostech.⁵⁾ Příčina zevní pak spočívá ve známé kodifikační činnosti papeže nynějšího, jenž 19. března 1904 motu proprio „Arduum sane minus“⁶⁾ nařídil pořízení nového církevního zákonníku. Přípravné práce zahájeny a při přehlídce zřízení církevního měl počátek proveden býti v Římě samém, a to ještě před ukončením kodifikačních prací.

Současně s konstitucí „Sapientia consilio“ vydány: 1. lex propria sacrae Romanae Rotae et Signaturae Apostolicae,⁷⁾ upravující zvláště zřízení (constitutio), příslušnost (competentia), řízení (modus iudicandi) a advokacii (advocati) u obou jmenovaných

⁴⁾ Otištěna v Magnum Bullarium Romanum, 2. svazek (r. 1727) str. 667 nsl. Dle Scherera, Kirchenrecht I., str. 505, pozn. 1. jest to rok 1588, neboť počítalo se dle let inkarnačních. Tak též Haring, l. c., str. 3, pozn. 1.

⁵⁾ Jsou to a) „Romanis Pontificibus“ ze dne 17. prosince 1903 v Acta s. Sedis, sv. 36., str. 385 nsl. (De electione episcoporum ad supremam s. congregationem S. Officii avocanda). b) „Quae in Ecclesia bonum“ ze dne 28. ledna 1904 v Acta Pontificia, sv. 1. (Romae 1903/4), str. 339 nsl. (S. Congr. Indulgentiis et Reliquiis praeposita cum Rituum Congregatione perpetuo coniungitur“). c) „Sacrae Congregationi super negotiis“ ze dne 26. května 1906 (de sacris Congregationibus super Disciplina Regulari et de Statu Regularium Ordinum extinguendis) v Acta s. Sedis sv. 39., str. 203 nsl. (r. 1906).

⁶⁾ Srovn. Acta s. Sedis, sv. 36., str. 549 nsl. Archiv für K.-R., sv. 84. (1904), str. 347 nsl., 576 nsl. Soldát v Časopisu kat. duchovenstva 1904, str. 630 nsl.; 1907, str. 417 nsl. a 1908, str. 32 nsl.

⁷⁾ Otištěna v Acta s. Sedis 1908, str. 440 nsl.

soudův a uvádějí v dodatku (Appendix) taxaci soudních útrat (de taxatione expensarum iudicialium). 2. Ordo servandus in sacris congregationibus, tribunalibus, officiis Romanae Curiae⁸⁾ jakožto normae communes současně s vlašským překladem.

Dne 29. září 1908 vydány pak Normae peculiares (zvláštní) téhož Ordo servandus opětne s vlašským překladem.⁹⁾

⁸⁾ Tamtéž, str. 462 nsl. Normativ tento obsahuje jedenáct článků (capita), rozdělených na jednotlivé body, jež se čítají v každém článku zvláště. Při citaci jejich doložíme zkratku N. C. (normae communes). Článek I. mluví o organizaci všeobecné (de ordine ac directione generatim, str. 462, 463); článek II. vypisuje osazení úřadů (de provisione officiorum, str. 464—467); článek III. stanoví formu přísahy (iurisiurandi forma, str. 467, 468); článek IV. ustanovuje úřední hodiny a disciplinární řád (de horis ac disciplina officiorum, str. 468—472); v článku V. jsou vytyčeny úřední prázdniny (de feriis, str. 472—474); článek VI. šíří se o platech (de stipendiis, str. 474—477); článek VII. pojednává o advokátech (de advocatis, str. 477), článek VIII. o úřednících expedičních (de ministris expeditionum, str. 477, 478), článek IX. o prokurátorech čili agentech (de procuratoribus seu agentibus), a to v oddělení I. o prokurátorech zvláštních a soukromých (de procuratoribus particularibus et privatis, str. 478), v oddělení II. o prokurátorech veřejných a zákonních (de procuratoribus publicis ac legitimis, str. 479—482). Spůsob, kterak lze se obrátiti k úřadům papežským a s nimi jednati, podán jest všeobecně v článku X. (de ratione adeundi sanctae sedis officia cum iisque agendi generatim), a to pro osoby soukromé (pro privatis, str. 483) v oddělení I., pro biskupy (pro ordinariis, str. 483—485), v oddělení II. Poslední článek XI. věnován taxám, jež platiti dlužno stolci apoštolskému, a remuneracím příslušejícím prokurátorům čili agentům (de taxationibus et procurationibus), a to v bodech 1—7 (str. 485—488), kdežto body 8.—15. přinášejí přechodní ustanovení v příčině této (str. 488—490).

⁹⁾ Otištěny v Acta s. Sedis, 1908, str. 683—746. Citujeme jednotlivé články norem zvláštních s dodatkem N. P. (normae peculiares). Aby patno bylo, o čem zde jednáno, podáváme kostru obsahu: Caput I. De ambitu competentiae singulorum officiorum s. Sedis (l. c. str. 683—686). Caput II. De iis quae plenae congregationi reservantur et congressui tribuantur (str. 686, 687). Caput III. De modo tractandi negotia non stricte iudicialia (rozděleno na 2 articuli: I. quando agitur de rebus gratiae [str. 688—690]; II. quando agitur de causis ordinis disciplinam et administrationem spectantis [str. 691, 692]). Caput IV. De diebus quibus cardinalium coetus coadunantur ac de modo procedendi plenarum congregationum (str. 692—696). Caput V. De relationibus summo pontifici agendis (str. 697). Caput VI. De munere variorum administratorum communiter (str. 697—707). Caput VII. De singulis sacris congregationibus; caput toto rozděleno na 11 articuli, jež

Konstituce musí považována býti se všemi dodatky zde vylíčenými jako celek, jemuž se ovšem připisuje moc derogující, nikoli však vylučnost, to znamená: kongregace, soudy a úřady, které nyní tvoří římskou kurii, říditi se budou svým zvláštním zřízením dosud plativším, pokud nebyly změny vyvolány novou konstitucí a jejími dodatky.¹⁰⁾

Žádná změna nenastala v poměru znovuzřízené kurie římské ku papeži; zůstáváť kurie souborem úřadů papeži podřízených: o všem, co vážné a mimořádné (*grave et extraordinarium*), musejí náčelníci kuriálních úřadů dáti návštěvu papeži, než věc konečně se vyřídí.¹¹⁾ Pročež potřebují papežského schválení i všechny rozsudky, pokud není výjimka zvláště stanovena, jako se stalo příkladem ohledně rozsudků vynášených pravidelně Rotou a Signaturou.¹²⁾

Působnost reorganisovaných úřadů vztahuje se jen na dobu, kdy stolec papežský osazen; při uprázdněném stolci rozhodují zákony a pravidla v této příčině zvláště stanovena.¹³⁾

Kdyby po nové úpravě nastaly spory o příslušnost mezi jednotlivými kongregacemi (vyjma *Officium*), přísluší rozhodnutí kongregaci konsistoriální (srovn. číslo 2. bod 4. konstituce).

Aby se zamezilo sporům o příslušnost, platí tyto všeobecné zásady:

odpovídají pořadem II kongregacím uvedeným v konstituci „*Sapientis consilio*“ (str. 707—737). *Caput VIII. De singulis tribunalibus*, rozděleno na 2 articuli: I. *Sacra Poenitentiarum* (str. 737, 738). II. *Sacra Romana Rota et Signatura Apostolica* (738, 739). *Caput IX. De singulis officiis*, jež rozděleno na 3 articuli: I. *Cancellaria Apostolica* (str. 739); II. *Dataria Apostolica* (str. 739—741); III. *Camera Apostolica, Secretaria Status, Secretaria Brevium ad Principes et Epistolarum latinorum* (str. 741). Na konec přidána *Appendix: Institutio circa modum in tabulas referendi et scripta expediendi* (str. 742—745).

¹⁰⁾ Cf. l. c. str. 438, odstavec konstituce „*Itaque Congregationes*“ a str. 439 odstavce „*Huic constitutioni*“ a „*Decernentes*“; str. 745, 746 odst. „*Quae superioribus*“ N. P.

¹¹⁾ L. c. str. 439, odstavec konstituce „*In omnibus autem*“ a *cap. V. N. P.* (str. 697), kde způsob takových relací stručně popsán; změna usnesení kongregačního papežem zamýšlená ohlásí se v příštím sedění příslušné kongregace.

¹²⁾ L. c. str. 439, odstavec konstituce „*Praeterea*“.

¹³⁾ Cf. konstituci citovanou III., 3°, l. c. str. 437 a odstavec „*Atque haec valere*“, str. 439.

a) Nikomu není dovoleno, obrátiti se s jednou a touž věcí ku dvěma úřadům kuriálním; stalo-li se podání u úřadu nepřislušného, může se postoupiti úřadu příslušnému, ale jen na základě usnesení úřadu onoho nebo na základě usnesení kongregace konsistoriální; kterékoli dovolení jiného úřadu bylo by neplatné (*caput I., bod 2. N. P.*).

b) Každý úřad má dříve prozkoumati, patří-li věc, o kterou běží, na pořad soudu nebo dá-li se administrativně vyřídit; dle toho má býti postoupena na příslušné místo (*caput I., bod 3. N. P.*).

c) Bylo-li řízení o nějaké záležitosti zahájeno u kongregace, aniž by strany proti tomu se vyslovily, jest cesta soudní stranám nepřístupná; kongregace sama může ovšem v kterémkoli stadiu odkázati záležitost na pořad soudní (*caput III. bod 10. N. P.*).

Co do zřízení kongregací lze vylíčením, že náčelníkem (*praefectus*) jest pravidelně kardinál (bod 4. čísla 3. konstituce), výjimečně má papež náčelnictví při *Officiu* a při kongregaci konsistoriální (bod 1. čísla 1. a bod 5. čísla 2.).

Než přikročíme ku vylíčení reorganisace kurie, jak ji provedla shora zmíněná konstituce Pia X, podáme kostru dosavadního zřízení dle stavu r. 1908.¹⁴⁾

I. Kongregace s komisemi dle starého řádu.

a) Kongregace.

1. *Congregatio sacrae Romanae et universalis Inquisitionis*
2. *C. Consistorialis*.
3. *C. Visitationis Apostolicae Urbis*.

¹⁴⁾ Řídíme se dle „*Gerarchia Cattolica*“ vydané v Římě r. 1908, str. 469—519. Z nejnovější literatury o staré organizaci poukazuje na tato dvě díla: Paul Maria *Baumgarten*: *Der Papst, die Regierung und die Verwaltung der heiligen Kirche in Rom*. Herausgegeben von der Leo-Gesellschaft in Wien. 1904, in folio, str. 567 s ilustracemi. (Jest to nové spracování díla: Rom; das Oberhaupt, die Einrichtung und die Verwaltung der Gesamtkirche.) — Nikolaus *Hilling*, *Die römische Kurie* (s dalšími údaji literárními). Paderborn, 1906 (16. svazek sbírky praktických knih kapesních pro katolický klerus: „*Seelsorger-Praxis*“). Poukazy k těmto dvěma spisovatelům vztahují se tudíž ke staré organizaci.

4. C. Episcoporum et Regularium.
5. C. Concilii s přídělenou Commissio praelatorum super examine relationum ordinariorum de statu diocesium a se zvláštními odbočkami:
 - a) Congregatio specialis super revisione conciliorum provincialium.
 - b) Commissio super examine relationum visitorum apostolicorum pro diocesibus Italiae.
6. Congregatio super Residentia episcoporum.
7. a) Congregatio de Propaganda Fide s dvěma komisemi:
 - a) Commissio ad revisendas constitutiones novorum institutorum regularium dependentium a S. Congregatione de Propaganda Fide.
 - β) Commissio super revisione synodorum provincialium (konaných v zemích Propagandě podřízených).
- b) Congregatio de Propaganda Fide pro negotiis ritus orientalis s Commissio super revisione et correctione librorum Ecclesiae orientalis.
- c) Agentia generalis Reverendae Camerae Spoliorum.
8. Congregatio Iudicis.
9. a) Congregatio s. Rituum se 4 komisemi.
 - a) Commissio liturgica.
 - β) „ historico-liturgica.
 - γ) „ super editione Vaticana librorum liturgicorum Gregorianorum.
 - δ) „ super musica et sacro cantu.
- b) Congregatio Indulgentiarum et sacrarum Reliquiarum.
10. Congregatio Caeremonialis.
11. Congregatio super examine episcoporum (unita cum Congregatione s. Romanae et universalis Inquisitionis).
12. Congregatio Reverendae Fabricae S. Petri.
13. Congregatio Lauretana.
14. Congregatio super negotiis ecclesiasticis extraordinariis.
15. Congregatio Studiorum.

b) *Komise samostatné.*

1. Commissio pontificia pro reunionem ecclesiarum dissidentium (s papežem jako předsedou).
2. „ „ super studiis biblicis.
3. „ „ pro codificatione iuris canonici.
4. Commissio cardinalitia super studiis historicis.
5. „ „ Praeservationis Fidei.
6. „ „ pro administratione bonorum sanctae sedis.

II. Officia et Tribunalia dle starého řádu.

1. Poenitentiaria Apostolica.
2. Cancellaria Apostolica.
3. Dataria Apostolica.
4. Sacra Rota Romana.
5. Reverenda Camera Apostolica.
6. Signatura Iustitiae.
7. Secretariae palatinae:
 - a) Secretaria status;
 - b) „ brevium;
 - c) „ brevium ad principes;
 - d) „ litterarum latinarum.
8. Uditorato di Sua Santità.
9. Officio del Sostituto del s. Concistoro.
10. Elemosineria Apostolica.

II. Kongregace dle nového řádu.

Nová konstituce „Sapienti consilio“ vypočítává: II sacrae congregationes, jichž příslušnost upravena jednak s hlediska teritoriálního, jednak s hlediska věčného (caput I., bod I. N. P.) Jsou tyto:

I. *Congregatio sancti Officii.* (Sacrae Congregationes, č. I. konstituce a cap. VII., art. I. N. P.¹⁵⁾).

¹⁵⁾ L. c. str. 427 a 707 nsl. Baumgartena, str. 340 nsl. a Hilling, str. 51, 52.

Především nápadno jest, že z dosavadního titulu vynecháno označení „Romanae et universalis Inquisitionis“; důvod této změny se neuvádí; jest to ústupek učiněný změněným poměrům časovým anebo jen důsledek, že příslušnost rozšířena i na odpustky? Příslušnost kongregace vymezuje se:

a) ochraňováním věro- a mravouky (č. I., bod I. konstituce), s nímž spojuje se

b) výhradné soudnictví o kacířství a o církevních zločinech, jež vzbuzují podezření z kacířství (číslo I., bod 2. konstit.)

c) Officiu přísluší všeho druhu šetření o privilegiu Paulínů (I. Cor. 7., 12.—15.), o překážce různého a smíšeného náboženství (bod 5.), jakož i

d) šetření o všem, což dotýká se dogmatického učení o veškerých svátostech, tedy i o manželství (týž bod 5.).

e) Všechny záležitosti, které dosud spravovány byly kongregací Indulgentiarum et sacrarum Reliquiarum, přenášejí se na s. Officiu, pokud běží o odpustky (indulgentiae)¹⁶⁾ (bod 3.).

Oproti tomu odnímá se Officiu dosavadní příslušnost vzhledem k přikázáním církevním, k volbám biskupův i ku sprostění od slibů řeholních a přikazuje se řečená agenda kongregaci Concilii, kongregaci Consistorialis a kongregaci negotiis religiosorum sodalium praeposita (bod 4.).

Nově upravená příslušnost Officia vztahuje se bez ohledu na territorium (caput I., bod I., lit. a) N. P.) na všechny záležitosti z á k l a d u církevního života: víry a mravů. S toho hlediska, patrně i odpustky byly Officiu přiděleny: „ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur“; jak pravilo již Decretum de indulgentiis v 25. sessio sboru tridentského (Continuatio sessionis). Činnost Officia jest i na dále dvojí, totiž soudní i administrační. Konkurence kterékoli jiné kongregace jest vyloučena (srovn. na př. Sacrae Congr., č. 3. bod I. a 3. konstituce); spory vzniklé stran příslušnosti své rozhoduje tato kongregace sama (cap. VII., art. I., bod 6. N. P.; cap. VII., art. II., bod 6. N. P.).

¹⁶⁾ Dle rozhodnutí Pia X. „Quae in Ecclesiae bonum“ z 28. ledna 1904 (viz poznámku 5., lit. b) spojena byla kongregace odpustkův a ostatků s kongregací obřadů tak, že prefekt kongregace prvé byl proprefekt kongregace druhé. Nyní odpadá kongregace Indulgentiarum et Reliquiarum vůbec.

Náčelníkem kongregace jest papež (S. Congr. I., bod I. konstituce). Vyššími úředníky jsou kardinál sekretář, adsector a commissarius (cap. VII., art. I., bod I. N. P.), k nimž přistupuje ještě „Substitutus“ pro záležitosti odpustkové. Sbor rádcův a znalců (Consilium, Consulta) skládá se jako dosud z konsultorův a censorů (qualificatori) (eodem, bod 2. N. P.). Třeba zůstává modus procedendi při bodech a, b, c, d, celkem týž, přece ohlašuje se i nová kodifikace jeho (bod 6. a 7. cap. VII., art. I. N. P.). Při odpustcích (lit. e) řídití se má kongregace konstitucí „In ipsius“ Klimenta IX. ze dne 6. července 1669 (Magn. Bullarium 6. sv. [roku 1727] str. 283 nsl.) a dekretem kongregace Indulgentiarum ac Reliquiarum schváleným Benediktem XIV. dne 28. ledna 1756 a stvrzeným Piem IX. dne 14. dubna 1856 (bod 8. cap. VII., art. I. N. P.)

2. *Congregatio Consistorialis.* (Sacrae Congregationes č. 2. konstituce a cap. VII., art. II. N. P.)¹⁷⁾

Náčelníkem zůstává i na dále sám papež. Stálými přísedícími ex officio jsou kardinálové sekretář sv. Officia a státní sekretář; jiní členové jsou ustanoveni papežem dle volného uvážení (č. 2., bod 5. konstituce). Sekretářem této kongregace jest kardinál papežem jmenovaný; první hodnost po sekretáři má praelát jako „adsector“, který jest současně sekretářem kollegia kardinálského; k těmto dvěma přistupuje ještě jako vyšší úředník Substitutus. Vedle toho jmenuje se dostatečný počet výpomocných sil (č. 2. bod 6. konstituce a cap. VII., art. II., bod I. N. P.). Stálými konsultory kongregace jsou „Adsector“ sv. Officia a úřadující sekretář kongregace pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis; ostatní konsultory jmenuje papež (bod 7.).

Činnost kongregace jest buď přípravná, buď samostatná, ale vždy ohledně teritorií podrobených právu obecnému [provinciae sedis apostolicae] (cap. I., bod I., lit. b) N. P.); přísluší jí:

a) připravovati agendu pro konsistoře kardinálské; zejména pokud jde o zřízení nových diecesí, kapitol kathedrálních i kollegiálních; o dělení a slučování diecesí stávajících, o ustanovování biskupův, apoštolských administrátorův a visitorů, koadiutorů

¹⁷⁾ L. c. str. 427 nsl. a 712 nsl. Baumgarten, str. 344 nsl.; Hilling, str. 76—78.

biskupských a světicích biskupův; nařizuje vzhledem k biskupským kandidátům proces informativní čili inquisiční, jakož provádí proces definitivní, pak zkouší vědomosti kandidátů těchto. Běží-li však o řečené záležitosti mimo Itálii, prozkoumají je úředníci (administri) Secretarie Status a učiní návrhy kongregaci konsistoriální, ježto tu běží o záležitosti poměru mezi státem a církví (bod 2.). Ku příslušnosti dřívější přibyla tudíž agenda někdejší kongregace Examinis episcoporum, pokud se tkne de El'gendis episcopis, která Piem X. motu proprio „Romanis Pontificibus“ ze dne 17. prosince 1903 byla přenesena na sv. Officium,¹⁸⁾ a jejížto materiální ustanovení dosud platí (cap. VII., art. II., bod 6. N. P.).

b) Dále rozšířena byla příslušnost kongregace někdejší agendou kongregace Episcoporum¹⁹⁾ a Concilii²⁰⁾ (nikterakž Propagandy), a to:

a) dozorem nad povinnostmi biskupův, tudíž i udělováním dispensí z povinnosti sídelní;

β) posouzením písemných relací, jež podali biskupové nebo visitatoři o stavu diecesí;

γ) nařízením visitací liminum a zkoušením zpráv při nich podaných;²¹⁾

δ) vydáváním nutných nebo prospěšných nařízení biskupům, o nichž dříve bylo papeži referováno;

ε) podřízením seminářův ohledně řízení, kázně, správy majtkové a studií (bod 3.).

O rozhodování v případě kompetenčních sporů mezi kongregacemi (vyjma Officium) mluveno již : hora.

3. *Congregatio de Disciplina sacramentorum čili de Sacramentis* (Sacrae Congregationes nr. 3. konstituce a cap. VII., art. III. N. P.²⁾)

Kongregace tato jest nově zavedena. Na ni přenesena příslušnost z nejrůznějších úřadů kuriálních. Jí přísluší:

¹⁸⁾ Srovn. pozn. 5., lit. a) Baumgarten, str. 387, Hilling, str. 78.

¹⁹⁾ Baumgarten, str. 347 nsl., Hilling, str. 70 nsl.

²⁰⁾ Baumgarten, str. 349 nsl., Hilling, str. 58 nsl.

²¹⁾ Srovn. dřívější Commissio praclatorum super examine relationum Ordinariorum de statu dioecesium, jež podřízena byla kongregaci koncilní; Baumgarten, str. 350; Hilling, str. 66, 67.

²²⁾ L. c. str. 429, 430; 717 nsl.

Veškeré návrhy zákonův ohledně správy sedmi svátostí, pokud tím není dotčena pravomoc Officia (viz sub 1), ani ne pravomoc kongregace obřadové ohledně obřadů svátostních (číslo 3., bod 1. konstituce).

Vzhledem k tomu přísluší na dále této kongregaci příkladem udělení dispensí od překážek manželských in foro externo bez ohledu na majetkové poměry žadatelovy (při čemž se různí dispensationes gradus minoris a maioris gradus, bod 19. a 20. cap. VII., art. III. N. P.), sanace manželství in radice, dispense od manželství nekonsumovaného, rozvod, legitimace nemanželských dětí, dispense od irregularit udělované kandidátům stavu duchovního, sporné otázky o místě, času a podmínkách čtení mše, o binaci a pod., rovněž i výjimky v ohledu přísluhování svátostmi (č. 3., bod 2. konstituce, bod 11. a 12. N. P. l. c.) Proto také — šetříc ovšem příslušnosti Officia — rozebírá kongregace tato otázky týkající se platnosti manželství neb ordinace, pokud záležitosti tyto a podobné nemají rozhodnuty býti soudní cestou, v kterémžto případě by nastala příslušnost Římské Roty (bod 3.). Normae Particulares (l. c. bod 10., lit. a—d) vypočítávají pak 11 případů fakult udělovaných kongregací touto, jež vztahují se ku svátosti oltářní, mši, oltářům a udělování svčení kněžských. Důležité jest ustanovení capituli I., bodu 1., lit. c) N. P., že kongregace tato jest výlučná bez ohledu na territorium pouze ve věcech manželských; kdežto ohledně ostatních svátostí jest omezena na provinciae sedis apostolicae.

Prefektem kongregace jest kardinál; členy kongregace jsou kardinálové papežem jmenovaní, k nimž přidružují se jako vyšší úředníci prelát sekretář a tři podsekretáři (subsecretarii, sottosecretari). Theologové a kanonisté papčzem zvolení zastávají úřad konsultorů; pak stanoven dostatečný počet úředníků nižších (číslo 3., bod 4. konstituce; cap. VII., art. III., bod 1.—3. N. P.). Agenda rozdělena tak, že utvořeny tři skupiny mající subsekretáře jako náčelníka, a to pro překážky manželské, pro ostatní věci manželské a pak pro jiné záležitosti svátostné (bod 4.—6. N. P. l. c.). Dispense od manželských překážek udělují se ve formě breve shotoveného v sekretariátu této kongregace, jest-li důvod dispense početný a vybírá-li se větší poplatek; jinak udělují se dispense ve formě reskriptu (bod 13. N. P.).

4. *Congregatio Concilii*. (Sacrae Congregationes: číslo 4 konstituce a cap. VII., art. IV. N. P.)²³⁾

Vyššími úředníky kongregace jsou kardinál prefekt, prelát sekretář a podsekretář (subsecretarius). Kollegium konsultorův jmenováno papežem; při nich se přihlíží i k administrativní praxi.

Nižší úředníci se stanoví dle potřeby (cap. VII., art. IV., bod 1.—3.).

Příslušnost kongregace jest sice jednak sůzena, ježto mnohé záležitosti přešly na kongr. konsistoriální a na kongregaci de Disciplina sacramentorum, ale jednak zase rozšířena tím, že na ni přenesena agenda kongregace super Negotiis Episcoporum et Regularium co do záležitostí neřeholních, kdežto agenda řeholní přešla veskrze na congregatio Negotiis religiosorum sodalium praeposita. Pročež také odpadla samostatná kongregace Episcoporum se svými odbočkami, odpadly i odbočky kongregace koncilní.

Příslušnost koncilní kongregace vytčena (v č. IV. bodu 1. konstituce) v tom smyslu, že jí přiřčena veškerá správa záležitostí duchovenstva a věřících, ovšem jen v provinciích sedis apostolicae (caput I., bod 1., lit. d). Zvláště se pak vytykají záležitosti tyto (bod 2.):

a) Dozor nad zachováváním příkázání církevních a moc povolovati výjimky v příčině této. Agenda tato příslušela dosud Officiu (viz číslo 1., bod 4. konstituce).

b) Záležitosti farní a kapitolní.

c) Záležitosti zbožných združení, zbožných odkazův a úkonův; milostiny mešní, officia a beneficia, církevní majetek, diecesní dávky a pod.

d) Záležitosti dřívější *Congregatio Immunitatis ecclesiasticae*,²⁴⁾ odbočky kongregace Episcoporum, za Lva XIII. odbočky kongregace koncilní.

e) Povolování výjimek z předpisův o udělení beneficí osaditelných biskupy, na př. dispense od požadovaného stupně doktorského (lit. g) bodu 4. cap. VII., art. IV. N. P.).

f) Záležitosti dřívější *Congregatio specialis super Revisione conciliorum provincialium*,²⁵⁾ která se výslovně zrušuje; nad to

²³⁾ L. c. 430 a 727 nsl. Srovn. pozn. 20.

²⁴⁾ Srovn. *Baumgarten*, 383 nsl., *Hilling*, str. 69, 70.

²⁵⁾ *Baumgarten*, 349 nsl., *Hilling*, str. 68.

přiděleny sem záležitosti všechněch sborů církevních i biskupských shromáždění nebo konferencí.

g) S kongregací touto slučuje se specialis *Congregatio Lauretana*²⁶⁾ (Loreto u Recanati na moři adriatickém), která zřízena byla r. 1698 Innocentem XII. (7. srpna, bullou „Sacrosancta Redemptoris“),²⁷⁾ za účelem vyřizování všechněch otázek občansko-politických, vyskytujících se při správě svatyně Loretánské (svatého domu Nazaretského, Santa Casa, který dle legendy přenesen byl z Nazaretu do Dalmacie a odtud do Loreta); posléze příslušely a nyní přísluší kongregaci pouze správa svatyně (bod 9., cap. VII., art. IV. N. P.).

h) Normae Particulares vypočítávají 7 případů fakult udělovaných jediné kongregací koncilní, jež se zejména týkají chorové pobožnosti kanovníků v kapitolách (bod 4., lit. a)—g), cap. VII., art. IV.). Fakulty tyto zvláště se vytykají oproti podobné příslušnosti kongregace Sacramentorum.

i) Rozhodování sporův o praecedenci kleru světského (bod 5., cap. VII., art. IV. N. P. a bod 1. čísla 8. sacrae Congr. konst.)

k) Rozhodování sporův o domnělých oprávněních na budovách kostelních (bod 5. citovaný sub i).

II. Vedle činnosti administrativní vykonává kongregace Concilii soudnictví ve všech sporech vzniklých o záležitostech kongregací příkázaných, tedy in linea disciplinari.

5. *Congregatio Negotiis religiosorum sodalium praeposita* (de Sodalibus religiosis). (Sacrae congr. č. 5 konstituce a cap. VII., art. V. N. P.)²⁸⁾

Příslušnost této kongregace jest vytčena racione religiosorum t. j. vzhledem k osobám náležejícím k řádům, kongregacím nebo bratrstvům (communis vita, tertii ordines), při čemž ani povaha slibů nerozhoduje, ani okolnost, zdali záležitost týká se výhradně jen řeholníků neb i osob jiných, třeba samých biskupů (č. 5., bod 1. konstituce). Činnost kongregační jest jednak rázu administračního, zahrnujíc v sobě i udělování dispensí pro řeholníky (bod 2. a 3.)

²⁶⁾ *Baumgarten*, 382, 383. *Hilling*, str. 101, 102. Časopis kat. duchovenstva, 1907, str. 341 nsl.; 1908, str. 679.

²⁷⁾ *Magnum Bullarium* 7. svazek (r. 1727), 316 nsl.

²⁸⁾ L. c. str. 431, 731.

i záležitosti týkající se ordinace řeholníků (č. 3., bod 2. konstituce), je jinak vykonává kongregace i soudnictví ve všech věcech správních (in linea disciplinari), ať jest řeholník žalobcem nebo žalovaným (bod 2.). Zvláštní zmínky zasluhuje, že příslušnost této kongregace vztahuje se i na řeholníky missionáře, ovšem jen co do vnitřního poměru řeholního, kdežto v ohledu missionářském podrobeni jsou kongregaci de Propaganda Fide (bod 5. čísla 6 konstituce l. c. str. 432 a caput I., bod 1., lit e) N. P.) Kongregace tato vstoupila tudíž na místo dřívější Congregatio super negotiis Episcoporum et Regularium (co do agendy řeholní), pokud se tkne Congregatio super disciplina regulari a super statu Regularium,²⁹⁾ kteréžto obě kongregace byly ovšem již r. 1906 zrušeny (viz pozn. 5, lit. c).

Organisace kongregace jest pravidelná: kardinál prefekt, prelát sekretář a podsekretář jsou úředníci vyšší. Kollegium konsultorův jest papežem stanoveno. Nižší úředníci jsou ustanoveni dle potřeby (bod 1—3., cap. VII., art. V. N. P.). Agenda rozdělena na 3 oddíly: řády, kongregace a ústavy mužské, pak združení ženská (bod 4. cit. N. P.).

6. *Congregatio de Propaganda Fide.* (Sacrae congreg. číslo 6 konstituce, cap. VII., art. VI. N. P.)³⁰⁾

Celková příslušnost této kongregace zůstává táž, jaká byla dříve; jen že jí přísluší jurisdikce pouze nad zeměmi, kde pravidelná organisace není provedena ve všech (terrae missionum oproti provinciae sedis apostolicae) (č. 6., bod 1. konstituce cap. I. bod 1., lit. f. N. P., cap. VII., art. VI., bod 3. N. P.). Avšak oproti dřívějšímu stavu z kompetence Propagandy se vyjímají v Evropě církevní provincie v Anglii, Škotsku, Irsku a v Holandsku i diecese Lucemburská; v Americe církevní provincie v Kanadě, Novém Foundlandu (Terra Nova; franc. Terre Neuve) a ve Spojených Státech a podřizují se pravidelným kongregacím dle jich příslušnosti věcné (bod 2. konst.). Za to ale Propagandě se přidělují všechna území, která dosud byla pod pravomocí kongregace „a Negotiis ecclesiasticis extraordinariis“ (bod 3.

²⁹⁾ Baumgarten, str. 347—349, Hilling, str. 70 nsl., str. 74—76.

³⁰⁾ L. c. 431, 432, 732, 733. Baumgarten, str. 353 nsl., Hilling, str. 79 nsl.

konst.). Pod pravomocí této kongregace byla ze zvláštních důvodův historických zejména biskupství jihoamerických států, 3 apoštolské delegace na Kubě a Porto Rico, na Filipínách a v Mexiku, 8 apoštolských vikariátů v Jižní Americe, 3 apoštolské prefektury v Kolumbii (srovn. k tomu Gerarchia Cattolica [1898], str. 327 nsl.), dále katolická biskupství v Rusku a území v Asii a v Africe stojící pod portugalskou výsostí.

S Propagandou slučuje se (unitam habet) kongregace pro Negotiis rituum orientalium, což znamená, že kongregace posléz řečená mizí jako samostatná, třeba i dosud měla Congregatio de Propaganda Fide a pro Negotiis rituum orientalium jednoho a téhož generálního prefekta (bod 6. konstituce). Dále se spojuje (coniungitur) s Propagandou coetus (commissio) pro unione Ecclesiarum dissidentium,³¹⁾ která zřízena byla Lvem XIII. r. 1895, když papež tento r. předchozího byl vyzval východní církve ku sloučení s Římem (bod 8. konstit.).

Propaganda spravuje si jmění své sama, i zrušuje se zvláštní praefektura pro správu tuto (pro re oeconomica). Povšechná tato správa majetková vztahuje se i na agendu dosavadní Agentia generalis reverendae Camerae Spoliorum (bod 7. konst.).

Tato camera Spoliorum³²⁾ byla zřízena Piem VII.; označení její jako „Spoliorum“ nevyhovuje dnešnímu stavu věcí. Papež řečený vypůjčil si totiž v napoleonských válkách značné obnosy od Propagandy; když pak nemohl vrátiti jich, přičkl Propagandě práva komory apoštolské zvaná ius deportus čili právo na důchody neosazených beneficí; od r. 1866 byla Camera Spoliorum činna jen vzhledem k římským a suburbikárním beneficím, ježto stát italský zřídil zvláštní oekonomát pro beneficia neosazená jako pododdělení při ministerstvu spravedlnosti. Normae Particulares (cap. VII., art. VI., bod 5.) slibují nový regulament pro administraci kongregace pro Negotiis ritus orientalis a Camerae Spoliorum.

Vzhledem k tomu, že Propaganda vykonává veškerou jurisdikci církevní v terrae missionis (říká se o ní: „habet ceteras Congregationes in ventre“), mohlo by se státi, že v důležitých věcech objevovaly by se odchylky od praxe ostatních kongregací; proto

³¹⁾ Baumgarten, str. 399. Hilling, str. 103, 104.

³²⁾ Baumgarten, str. 368; Hilling, str. 81 nsl.

nařízeno (bodem 4. konstituce), že Propaganda musí vznést k rozhodnutí na příslušné kongregace vše, co se týká víry, manželství a obřadův, „ut unitati regiminis consulatur“. Spůsob tento není nový, i dělo se tak dle dosavadní praxe; rozhodnutí ovšem vydají se jménem Propagandy.

V úřednictvu Propagandy vytýká se jako nový úředník pouze subsecretarius (bod 2. N. P. cit.).

7. *Congregatio Indicis* (Sacrae congreg. č. 7. konstituce a caput VII., art. VII. N. P.).³³⁾

Působnost kongregace této není změněna: má zkoušeti knihy udané u ní (delatos sibi libros diligenter excutere) a po případě je zakázati a povolovati výjimky ze zákazu čtení; ale i z úřední povinnosti má nyní zakročovati, kdykoli se vydávají knihy zákazu hodné. Kongregace má bdíti nad biskupy, by konali svou povinnost censurní ve smyslu známé konstituce Lva XIII. Officiorum ze dne 25. ledna 1897 (bod 1. konst.). Poněvadž činnost této kongregace často dotýká se agendy kongregace Officii, dovoluje se, by dle potřeby (communicare possint) nastala mezi oběma kongregacemi výměna spisů stran záповědi knih, při čemž ovšem všichni úředníci stejnou měrou se zavazují přísahou mlčelivosti, jako zvykem u Officia (bod 2. konst. a bod. 2, cap. VII., art. VII. N. P.). Příslušnost kongregace vztahuje se na celou církev (caput I., bod 1., lit. g) N. P.).

8. *Congregatio sacrorum Rituum*. (Sacrae congreg. č. 8 konst. a cap. VII., art. VIII. N. P.).³⁴⁾

Povšechná příslušnost stanovena v celé církvi latinské (caput I., bod 1., lit. g) N. P.), vzhledem k nábožným obřadům a posvátným úkonům v přesném slova smyslu; nepatří sem tedy více spory o praecedenci při processích a při bohoslužbách, kteréžto záležitosti se považují za věci církevní disciplíny (bod 1. konst.) Srovn. též shora kongregaci koncilní lit. i). S hlediska toho bdí kongregace nad zachováváním obřadův a úkonů při mši, při přísluhování svátostmi, při bohoslužbě vůbec; jí tedy přísluší dozor nad liturgickými knihami, rozhodování o sporech rituálních a pod. Kongre-

³³⁾ L. c. 432 nsl., 733. *Baumgarten*, str. 384 nsl., *Hilling*, str. 54 nsl.

³⁴⁾ L. c. str. 433 a 734 nsl. *Baumgarten*, str. 369 nsl. *Hilling* str. 85—92.

gace může udělovati dispense z předpisů sem příslušných a všeobecně závazných, šetříc pravomoci kongregace Sacramentorum a Concilii (viz shora), může udělovati privileje osobní, místní, dočasné a trvalé, nakolik běží o obřady a úkony a má bdíti nad tím, by nezahnýdily se zlořady v příčině této (č. 8., bod 2. konstituce a bod 2., cap. VII., art. VIII. N. P.). Kongregaci přiděluje se vedení procesu beatifikačního a kanonisačního jakož i všechny záležitosti svatých ostatkův (bod 3.), které jí jsou přiděleny Motu proprio Pia X. z 28. ledna 1904 („Quae in Ecclesiae bonum“ [srovn. pozn. 5. b]). Materiálně platí o ostatcích i na dále ustanovení konstituce „In ipsis“ Klementa IX. ze dne 6. července 1669 (Magn. Bullarium 6. sv. [r. 1727] 283 nsl.).

S kongregací Rituum slučují se komise liturgická a historicko-liturgická zřízená za Lva XIII. a komise pro kostelní hudbu zřízená za Pia X (cf. Acta s. Sedis, vol. 36., str. 325 nsl., 329 nsl., 387 nsl., 395 nsl.).

9. *Congregatio Caeremonialis*. (Sacrae Congregationes č. 9. konstituce a cap. VII., art. IX. N. P.).³⁵⁾

Příslušnost se zachovává v nynějším rozsahu. Kongregace tato liší se od předchozí tím, že bdí nad občanskými obřady a nad etikettou; ona zastává úřad podobný, jako nejvyšší ceremoniář při dvorech světských. Kongregace bdí tedy zejména nad obřady v papežské kapli (Cappella), (kde papež vykonává obřady duchovní) a při papežském dvoře (Aula pontificia, Corte pontificia), dále nad obřady kardinálů mimo kapli papežskou (bod 5., cap. VII., art. IV. N. P.); ona řeší otázku o praecedenci jak kardinálů, tak zástupců vyslaných různými vládami k stolci apoštolskému. Příslušnost kongregace není obmezena teritoriálně (caput I., bod 1., lit. g) N. P.)

10. *Congregatio pro Negotiis ecclesiasticis extraordinariis*. (Sacrae Congreg. č. 10 konstituce a cap. VII., art. X. N. P.).³⁶⁾

Kongregace tato může jako dosud pouze se raditi (examine subiiciuntur) o oněch záležitostech, které jí se přidělí na základě papežského rozkazu od kardinála státního sekretáře, zejména

³⁵⁾ L. c. str. 434 a 735. *Baumgarten*, str. 373 nsl. *Hilling*, str. 92 nsl.

³⁶⁾ L. c. str. 434 a 736. *Baumgarten*, str. 380 nsl. *Hilling*, str. 94 nsl.

tedy o poměru mezi státem a církví a o uzavírání konkordátův; v tomto ohledu není omezena na určitá území (caput I., bod 1., lit. g) N. P.). Nejvyšší správa v určitých územích kongregaci této dříve přidělených přešla na Propagandu (viz shora).

II. *Congregatio Studiorum* (Sacrae Congreg. č. II konst. a cap. VII. art. XI. N. P.).³⁷⁾

Kongregaci této přísluší nejvyšší správa v provinciích sedis apostolicae (caput I., bod 1., lit. d, N. P.) nad universitami a fakultami na církví záviselými, a to i když učiliště tato jsou v rukou řeholníkův, ale studia Seminariorum jsou podřízena kongregaci konsistoriální. Kongregaci Studiorum přísluší zkoušeti a povolovati založení nových universit a fakult církevních s právem udělování akademických hodností, pozměniti učiliště již založená, rozhodovati důležitější spory o správě jejich majetku neb o studijním plánu a pod. Kongregace přenáší právo k udělení akademických hodností a uděluje je sama ad honorem, běží-li o muže vynikající obzvláštní učeností. Zřízení vysokých učilišť a důležitější změny v nynější jejich organisaci provádí se brevem (bod 4., art. XI. N. P. cit.).

Dodatek. *Congregatio Reverendae Fabricae Sancti Petri*.³⁸⁾

Kongregace tato se sice v nové konstituci formálně neuvádí v seznamu kongregací patrně proto, že její činnost omezena pouze na římskou basiliku, ale v doslovu konstituce se zachovává, ovšem s úženou příslušností. Svěřujeť se jí pouze péče o hospodářství a jmění (res familiaris) basiliky sv. Petra v Římě, při čemž se poukazuje na příslušné předpisy obsažené v konstituci Benedicta XIV. „Quanta curarum“ ze dne 15. listopadu 1751 (v Bullariu Benedicta XIV. sv. 3 [r. 1754], str. 236 nsl.). Odnímá se tedy kongregaci této právo, by sprostovala nemajetné dědice od povinnosti plnění zbožných legátů nebo by dočasně redukovala mešní nadace oproti tomu, že se splatí menší nějaký obnos zádušního jmění sv. Petra; kongregace nemůže na dále osvobodovati od zbožných výkonův oproti zaplacení obnosu peněžního ve

³⁷⁾ L. c. str. 434 a 736 nsl. *Baumgarten*, str. 388 nsl. *Hilling*, str. 97 nsl.

³⁸⁾ Acta s. Sedis, l. c. str. 438 a 439. *Baumgarten*, str. 376 nsl.; *Hilling*, str. 99 nsl.

prospěch jmění biskupského; nemůže dispensovati od podmínek stanovených v mešních nadacích stran místa a času; konečně nemůže splnomocňovati biskupy, by dispensovali od slibů zbožných výkonů.

III. Tribunalia dle nového řádu.

Obracíme se nyní k vylíčení tří soudních úřadů (tribunalia), o nichž mluví nová konstituce Pia X. pod číslem II., ale neomezujíc jejich činnost na žádná určitá territoria (caput I., bod 1., lit. g) N. P.).

1. *Sacra Poenitentiarum*. (Tribunalia, číslo 1. konstituce; caput VIII., art. I. N. P.)³⁹⁾

Poenitentiarie počítá se dosud oficiálně k soudům asi v tom smyslu, ve kterém se mluví o zpovědi jako o soudu v oboru svědomí; vlastně jest Poenitentiarie úřadem milosti.

Jurisdikce Poenitentiarie obmezuje se výhradně na forum internum vůbec; vykonává se tajně a zdarma. Případy, kdy Poenitentiarie mohla udělovati dispense i pro foro externo, přiděleny jsou nyní kongregaci de Disciplina Sacramentorum (viz shora; Kongregace pod č. 3., bod 2.). Poenitentiarie přísluší pro obor svědomí řešiti sporné otázky a udělovati „gratias, absolutiones, dispensationes, commutationes, sanationes a condonationes“. Význam těchto slov vysvitne z porovnání konstituce Benedikta XIV. „Pastor bonus“ z 13. dubna r. 1744 obsahující facultates maioris Poenitentiarie et Officii Poenitentiarum.⁴⁰⁾ Agenda v mezích nynější příslušnosti řídit se má i na dále dle konstituce „In Apostolicae“ Benedikta XIV. (z téhož data, jako konstituce právě citovaná), ovšem s patřičným ohledem na změny zavedené obyčejem. Ostatně slibuje se nový regulament (bod 2. cap. VIII., art. 1. N. P.)

³⁹⁾ Srovn. Acta s. Sedis, l. c. str. 435, 737 nsl. *Baumgarten*, str. 407 nsl. *Hilling*, str. 124 nsl.

⁴⁰⁾ Příkladem poukazujeme k §u 29, kde se praví: „Vota simplicia quaecumque quomodolibet emissis possit... in alia pietatis opera dispensando commutare. V §§ 21., 23. 24. a 25. vysvětlen pojem condonare: condonatio fructuum, condonatio pretii simoniaci, condonatio fructuum beneficialium, condonare compositionem atd. Obě shora citované konstituce jsou otištěna v Bullariu Benedikta XIV. (Romae, 1754), 1, svazek, str. 194 nsl., 201 nsl.

K vyšším úředníkům Poenitentiarie přísluší kardinál poenitentíář jako náčelník, Regens (jeho zástupce a první pomocník), 5 prelátů ze Signatury, Procurator čili sekretář a jeho zástupce jako Substitutus (bod I. cap. VIII., art. I. N. P.).

2. *Sacra Romana Rota*. (Tribunalia, č. 2. konstituce, Lex propria a cap. VIII. art. II. N. P.)⁴¹⁾

Zevrubné změny provedeny u tohoto soudu, jenž ze zapomenutí téměř úplného vzkřísen býti má k novému životu. Známý jsou osudy Roty, jež kdysi rozhodovala o věcech beneficiálních a církevních sporech civilních pocházejících z církve celistvé, pak o všech světských sporech civilních ze státu církevního; známo, že soudnictví toto znenáhla přešlo na vzrůstající kongregace, nehledíc k tomu, že odpadla část agendy shora řečené se zánikem státu církevního. Tomu má býti nyní jinak. Zde vytkneme ovšem jen tolik, aby patrna byla příslušnost Roty proti ostatním úřadům kuriální. Současné vypsání zvláštního zřízení Roty a řízení u ní nově zavedeného rušilo by souvislost přehledu organizace kuriální.

Povšechně se přidělují Rotě všechny procesy v římské kúrii rozhodované, pokud neběží o causae maiores a pokud nebyly jednotlivým kongregacím zřejmě přikázány. Blíže vystižena příslušnost v lex propria Sacrae Romanae Rotae et Signaturae Apostolicae, která již shora uvedena byla. V titulu I. caput II. v kánonech 14—17. nalézáme ustanovení toto:

1. Pokud výjimka není stanovena v určitém případě, jest Rota výhradně příslušnou postupem ve všech třech instancích (v různých senátech) v záležitostech, které papež buď sám, buď k žádosti stran vyhradil svému rozsouzení a které byl Rotě přidělil (canon 14. § 1. Legis propriae).

2. V 2., po případě pak také v 3. instanci rozhoduje záležitosti, které rozhodnuty byly v první instanci biskupským soudem města Říma (soudem Vicarii Urbis), nebo jiným (na př. eximovaným) soudem biskupským a které se předkládají řádnou appellací papežskému stolci (can. 14. § 2. Legis propriae).

⁴¹⁾ Acta s. Sedis I. c. str. 435, 440 nsl., 738 nsl. Baumgarten 415 nsl. Hilling, 129 nsl.

3. Rota rozhoduje v 3., resp. v poslední instanci všechny věci rozhodnuté již v instanci první a druhé, kteréžto rozsudky však ještě nevešly v moc práva a které řádnou appellací se předkládají apoštolskému stolci (can. 14. § 3. Legis propriae).

4. Rotě přísluší rozhodovati o žádostech domáhajících se restituce in integrum, a to z rozsudkův jakýchkoli, které vešly již v moc práva, a kde již nápravy není u soudce vyššího; ovšem nesmí tu běžeti o rozsudky vydané samou Rotou, kde příslušna by byla Signatura (canon 37. č. 4. Legis propriae). V tomto restitucním řízení nečiní rozdílu, ať běží o restituci z důvodů formálních nebo hmotných (can. 14. § 4. Legis propriae).

Vyloučeny z kompetence Roty jsou všechny causae maiores ať s hlediska předmětu, ať s hlediska osoby účastněné (can. 15, ibidem).

Taktéž vyloučena appellatione nebo rekurs k Rotě, běží-li o nálezy biskupů, jež staly se cestou mimosoudní, neboť zde nastává příslušnost kongregací (can. 16. ibidem). Vyloučení záležitostí právě řečených (canon 15. a 16.) jest výhradně; nemůže tudíž Rota o nich rozhodovati ani incidenčně; rozsudek byl by po právu ničím.

3. *Signatura Apostolica*. (Tribunalia, č. 3. konstituce, Lex propria a cap. VIII., art. II. N. P.)⁴²⁾

Dosavadní Signatura papalis gratiae a iustitiae se zrušuje a Signatura Apostolica zavádí se celkem jako úřad nový, při čemž jednotlivosti stanoveny v témž zákonu, který uspořádává Rotu. Příslušná usnesení obsažena jsou v titulu II. zákona tohoto. Zde taktéž vytkneme pouze kompetenci Signatury.

Signatuře přiděleno rozhodovati:

1. o rekusaci (exceptio suspicionis) soudce u Roty ustanoveného (auditora) (titul II., cap. I., canon 37. č. 1. Legis propriae).

2. o syndikátní žalobě proti soudci řečenému (auditorovi), že buď porušil úřední tajemství, buď že zaviněnou nedbalostí nebo lstivě (ex culpabili neglegentia vel dolo) způsobil sporným stranám větší škody, jež mu nahraditi sluší; lhostejno, zdali auditor vykonal

⁴²⁾ Acta s. Sedis, I. c. 436, 440 nsl., 738 nsl. O signatuře iustitiae a gratiae srovn. Hinschius, System des kath. Kirchenrechts I., str. 415 nsl. Baumgarten, str. 410 nsl. Hilling, 138 nsl.

jednání neplatné nebo zdali vynesl rozsudek nespravedlivý. Vedle toho rozhoduje Signatura o potrestání auditora na základě žaloby podané stranou nebo též ex officio; v případech těchto rozsudků Signatury musí býti potvrzen papežem. Titul I. Cap. I. canon 9; titul II., cap. I., canon 37. číslo 2. Legis propriae).

3. Signatura rozhoduje o žalobách zmatečných oproti rozsudkům vydaným Rotou (can. 37. č. 3. ibidem) a

4. o žádostech za restituci in integrum oproti rozsudkům Rotou vydaným, které vešly již v moc práva (can. 37., č. 4. ibidem).

IV. Officia dle nového řádu.

Poslední odstavec (III.) konstituce Pia X „Sapienti consilio“ svědčí úpravě papežských „Officia“. Na prvním místě mluví se o

1. *Cancellaria Apostolica*. (Officia, č. 1. konstituce; cap. IX., art. I. N. P.)⁴³⁾

Aby porozuměno bylo tomu, co nového zavedeno, nutno se zmíniti několika slovy o nynějším stavu.

Dle „Gerarchia Cattolica“ r. 1908 byl náčelníkem kardinál jako Vice-Cancelliere a Sommista, prelát pak jako Reggente a Sotto-Sommista. Jim podřízeno Collegio de' prelati abbreviatori del parco maggiore, k nimž patří 2 Abbreviatori titolari a 15 Abbreviatori soprannumerari. Vedle toho byly ještě tyto třídy úředníků zřízeny: 4 substituti prelátů shora jmenovaných (Sostituti de' suddetti Prelati), pak 5 Sostituti Minuanti. Sekretariát pozůstává ze 3 členů; Computisteria a Cassa ze 4 členů; pak uvedeni Scrittori, počtem 9.

Nová konstituce uvádí jako náčelníka kardinála, jemuž přísluší název „Cancellarius“, a nikoli jako dříve „Vice-Cancellarius“, čímž alespoň pro budoucnost odpadnou spory o odůvodnění titulu dřívějšího. Tento Cancellarius zastává současně úřad notáře v konsistořích kardinálských (bod 1. konstituce). Kollegium prael tū abbreviatorū (r. 1908 počtem 17 = 2 + 15) se zrušuje a úřad

⁴³⁾ Acta s. Sedis, l. c. str. 436 nsl., 739. Hilling, 112 nsl. Baumgarten, 400 nsl., 406.

jejich, pokud záležel v sepsání bull apoštolských, přenáší se na collegium Protonotariorum Apostolicorum participantium de numero. Tito protonotáři posléz jmenovaní počtem 7 tvoří samostatné collegium ve smyslu Motu proprio papeže Pia X. z 21. února 1905.⁴⁴⁾ Redukce tato nastala mohla proto, že jediným úkolem kanceláře apoštolské se stanoví expedice apoštolských listů „sub plumbo“ t. j. bull papežských, a to svědčících osazení beneficíí zadávaných v konsistoři kardinálské, zřízení nových diecesí a kapitol a jiným důležitějším záležitostem církevním (bod 2. konstituce).

Bully řečené se vydají pouze z rozkazu kongregace Consistorialis v mezích její příslušnosti neb na základě zvláštního rozkazu papežského (bod 4. konstituce a bod 10.—12. cap. VII., art. II. N. P.). Způsob expedice bude nadále jen jediný „per viam Cancellariae“, jenž ještě blíže se určí, avšak zrušují se dosavadní způsoby: „per viam secretam“, „de Camera“ a „de Curia“. K tomu na vysvětlenou:

„Per viam Cancellariae“ znamená tolik, jako „per viam ordinarium“, t. j. přesně dle řeholí kancelářských.

Mimořádně („per viam extraordinariam“) se obstarávala expedice bez přesného zachování předpisů kancelářských, a to buď:

1. „Per viam secretam“ (simpliciter extraordinariam), užíváno-li zkrácených formulí neb odstupováno-li od obyčejných klausulí n. př. při bullách pro auditory roty, pro preláty palácové nebo pro kardinály, při čemž žádných tax nebylo vybíráno.

2. „Per viam de Camera“, běželo-li o ustanovení koadjutora cum iure succedendi; bulla byla podepsána summistou, ale taxy byly vybrány.

„Per viam de Curia“ stávala se expedice bull beze tax v jednom oddělení Datarie (Officio delle spedizioni per la via d' nominata „de Curia“); byly to bully o slavných aktech papežských, n. př. o kanonisacích, jubilejích, konkordátech, zřizování universit. Bulla podepsána byla prodatářem a sekretářem brev, nikoliv ale vicekancléřem.

⁴⁴⁾ Motu proprio de Protonotariis Apostolicis, Praelatis Urbanis et aliis, qui nonnullis privilegiis Praelatorum propriis fruuntur v Acta sanctae Sedis, svazek 37. (1904—5), str. 491 nsl.; o protonotářích shora jmenovaných str. 493—496.

Vzhledem k tomu, že bully vyhotovovány budou pouze v řádné formě (per viam Cancellariae), a nikoliv již ve formě mimořádné, jmenuje se pouze kancléř bez mimořádné funkce summisty, ve které právě měl mimořádnou plnou moc od papeže, by v některých případech jednal sumárně, t. j. bez přesného zachování řeholí kancelářských. Zvláštní komise kardinálská (Cancellarius, Datarius a sekretář kongregace konsistoriální) má obstarati co nejrychleji novou úpravu bull i má reformovati Regulae Cancellariae (cap. IX., art. I. N. P.).

Nový jest předpis stran datování papežských listin, vyhotovovaných Cancellarií nebo Datarií; začátek roku počítán bude na příště od prvního ledna (annus Nativitatis), nikoli jako dříve ode dne Zvěstování panny Marie (25. března), annus Incarnationis).⁴⁵⁾

2. *Dataria apostolica* (Officia, číslo 2 konstituce a cap. IX., art. II. N. P.)⁴⁶⁾

Náčelníkem Datarie bude nyní kardinál, jenž má název „Datarius“, nikoliv již Pro-Datarius, jelikož úřad tento na dále nepovažován za vyhrazený prelátům papežským. Příslušnost jest nyní zásadně změněna tím, že Datarii odňaty úplně dispensace od překážek manželských; zbývá jí jen

a) rozhodovati o způsobilosti uchazečův o beneficia, vyhrazená stolci apoštolskému, však nezadávaná v konsistoriu kardinálském. Až do nové úpravy řeholí kancelářských nutno řídití se dle dosavadních předpisů (bod 2., cap. IX., art. II., N. P.).

b) sepsati a vypraviti apoštolské listy svědčící udělení beneficí těchto; (k tomu sluší srovn. bod 3. a 4. cap. IX. art. II. N. P.);

c) udělovati výjimky od požadovaných podmínek při zadání beneficí;

d) míti péči o dávky a břemena, jež papež uložil při udělení beneficí vyhrazených. (K tomu bod 5. cap. IX. art. II. N. P.)

⁴⁵⁾ Acta s. Sedis, I. c., str. 438.

⁴⁶⁾ Acta s. Sedis I. c. str. 437, 739 nsl. Baumgarten, str. 404 nsl. Hilling, str. 119 nsl.

3. *Camera Apostolica*. (Officia, č. 3. konstituce, cap. IX. art. III. N. P.)⁴⁷⁾

Jest to úřad ustanovený k opatrování a správě jmění a světských práv stolce apoštolského, zejména v době uprázdnění jeho. Náčelníkem jest Cardinalis Camerarius (Camerlengo di Santa Romana Chiesa).

4. *Secretaria status*. (Officia, č. 4. konstituce a cap. IX. art. III. N. P.)⁴⁸⁾

Státní sekretariát rozpadá se nyní na tři oddělení; náčelníkem celého sekretariátu jest kardinál státní sekretář (Cardinalis a Secretis Status) t. j. sekretář veřejných (zevních) záležitostí. Oddělení řečená jsou:

a) záležitosti mimořádné (negotia extraordinaria), a to buď

α) záležitosti poměru mezi státem a církví, které ku prozkoumání přidělují se Congregatio pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis;

β) záležitosti rázu jiného, které se přidělují různým kongregacím dle povahy věci a dle různé příslušnosti kongregační.

Náčelníkem tohoto oddělení jest sekretář kongregace pro mimořádné záležitosti.

b) Oddělení pro záležitosti pravidelné, a to udělování čestných vyznamenání, vyjma ta, která vyhrazena jsou Antistiti pontificali domui praeposito (major domus, maggiordomo), jenž uděluje čestné úřady palácové a pak medaile členům papežské dvorní družiny.⁴⁹⁾ Náčelníkem jest Substitutus pro negotiis ordinariis.

c) Oddělení pro vyhotovování apoštolských brev, které se mu svěřuje různými kongregacemi (srovn. na př. bod 14. cap. VII., art. I. a III. a bod 16. art. III. N. P.). Náčelníkem jest Cancellarius Brevium Apostolicorum; dřívější Secretaria Brevium však více se neuvádí.

⁴⁷⁾ Acta s. Sedis, I. c. str. 437 a 741. Baumgarten, 412 nsl., Hilling, 134 nsl.

⁴⁸⁾ Acta s. Sedis, I. c. str. 437, 438, 741. Baumgarten, 425 nsl. Hilling, 106 nsl.

⁴⁹⁾ Baumgarten, 268, 264.

Pořadí, v němž oddělení byla vytčena, platí také pro jejich náčelníky co do precedence.

Zvláštní komisi tří kardinálů (mezi nimiž jest kardinál státní sekretář) uloženo upravití co nejdříve formu apoštolských brev (bod 2. cap. IX. art. III. N. P.).

5. *Secretariae brevium ad principes et epistolarum latinarum.* (Officia, číslo 5. konstituce a cap. IX. art. III. N. P.)⁵⁰⁾

Dosavadní dva sekretariáty: segreteria „de' brevi ai principi“ a „delle lettere latine“ se zachovávají. První sekretariát vyhotovuje apoštolská breve i listiny, svědčící světským a duchovním vladařům. Sekretariát obstarává bezprostřední korespondenci mezi papežem a vladaři; někdy sdělová i papežské allokuce a encykliky. Sekretariát druhý zabývá se vyhotovením latinských listin, které se nepřidělují ani třetímu oddělení sekretarie status, ani ne sekretariátu brev, svědčících knížatům. Dle Gerarchia Cattolica r. 1908 měl sekretariát jmenovaný na prvním místě jednoho sekretáře a 2 minutanty, sekretariát druhý měl sekretáře a jednoho minutanta.

Příslušnost dosavadní řídí se dle daného jednotlivého příkazu papežského; dopisy takto zhotovené a papežem podepsané patří do kategorie papežských vlastnoručních listů (chirographa).

V. Zvláštní komise.

Nová konstituce papeže Pia X. nevěnuje sice zvláštního odstavce komisím (coetus, commissiones), ana pouze stručnými slovy v doslovu⁵¹⁾ mluví o některých zvláštních komisích se samostatnou působností; o komisích souvisejících s činností určitých kongregací mluví se tam i v tomto pojednání na příslušných místech.

Komise zvláštní jsou:

I. Coetus studiis provehendis

- a) Sacrae Scripturae,
- b) historiae.

⁵⁰⁾ Acta s. Sedis, l. c. 438, 741. Baumgarten, l. c. 435—437. Hilling, 112.

⁵¹⁾ Acta s. S., l. c. str. 439.

2. Coetus obulo s. Petri administrando.
3. Coetus Fidei in Urbe praeservandae.
4. Coetus patrum Cardinalium (Visitationis Apostolicae Urbis) penes Urbis Vicariatum.
5. Commissio pontificia pro codificatione iuris canonici.

K. č. I. a, b.

a) *Commissio studiis biblicis praeposita*⁵²⁾ (commissione pontificia per gli studi biblici) byla zřízena papežem Lvem XIII. brevem „Vigilantiae studiique memores“ ze dne 30. října 1902. (Acta s. Sedis, sv. 35. str. 234 nsl.) Gerarchia Cattolica z r. 1908 uvádí jako členy 5 kardinálův a 41 konsultorů, z nichž dva zastávají úřad sekretářův. Úkolem komise jest, hájiti pravdu katolické víry na poli písma svatého, čehož dosíci se má obsáhlým studiem písma, by mohly sporné otázky býti rozhodovány. Papež Pius X. udělil komisi brevem „Scripturae Sanctae magis“ ze dne 22. února 1904⁵³⁾ právo udělovati akademické hodnosti v písmě svatém, a to vynikajícím znalcům z řad kněží a doktorů theologie.

b) *Commissio studiis historicis praeposita* (commissione cardinalizia per gli studi storici)⁵⁴⁾ zřízena byla od Lva XIII. brevem „Saepenumero considerantes“ ze dne 18. srpna 1883 (Archiv für kath. K.-R. 50. sv. str. 428 nsl.) po otevření Vatikánského archivu za účelem pěstování historických studií (de historia ecclesiastica pertractanda). Gerarchia Cattolica r. 1908 udává dva kardinály jako členy, místo sekretáře není osazeno, konsultori jsou počtem 4.

2. *Coetus obulo s. Petri administrando*⁵⁵⁾.

Pod tímto názvem Gerarchia Cattolica z r. 1908 neuvádí žádné komise, ale z historického vývoje patrno, že tím míněna commissione cardinalizia amministratrice dei beni della santa

⁵²⁾ Gerarchia Cattolica (1908), str. 501—504; Baumgarten, str. 400. Hilling, 105, 106.

⁵³⁾ Acta s. Sedis, vol. 36, str. 530; vol. 37, str. 24; str. 126 (ratio periclitandae doctrinae candidatorum ad academicos gradus in Sacra Scriptura).

⁵⁴⁾ Gerarchia Cattolica (1908), str. 507. Baumgarten, str. 399, 400. Hilling, str. 104, 105.

⁵⁵⁾ Gerarchia Cattolica (1908), str. 508, 463, 517. Baumgarten, 295, 296.

Sede. Roku 1870 převzal státní sekretář kardinál Antonelli správu papežských důchodů, již vedl s pomocí několika úředníků. Po smrti Antonelliově stal se státním sekretářem kardinál Simeoni, jenž r. 1876 obdržel titul praefekta apoštolských palácův a správce statkův apoštolského stolce, ale tím sekretariát, prefektura a správa statků, t. j. hlavně halěře sv. Petra nepřestaly býti samostatnými úřady, které se i dosud v Gerarchia Cattolica (1908) vedou samostatně, ač i nyní mají jednoho a téhož náčelníka v osobě státního sekretáře. Po nastoupení Lva XIII. zřízena zvláštní komise kardinálská pro správu halěře sv. Petra, která pod jménem amministratrice dei beni della s. Sede vykazuje dle Gerarchia Cattolica r. 1908 devět kardinálův a 1 sekretáře; náčelníkem jest kardinál státní sekretář.

3. *Commissione cardinalizia per l'opera „praeservationis fidei“*⁵⁶⁾ má (1908) 7 kardinálů, 1 sekretáře, 6 konsultorů. Zřízena byla motu proprio Lva XIII. dne 25. listopadu 1902 „Litteras ante annos“ (Acta s. Sedis, sv. 35. str. 265 nsl.) za účelem zamezení šíření se akatolicismu v Itálii a v Římě; má se starati o šíření vyučování katolického náboženství, církevních spolkův a dobrých knih.

4. *Coetus Visitationis Apostolicae Urbis*. Funkce dosavadní kongregace Visitationis Apostolicae Urbis⁵⁷⁾ (prefekt byl papež, členové: 6 kardinálů, z nichž vicarius Urbis byl náčelníkem, 1 sekretář, 2 konsultori, 6 officiálů) záležela pro diecesi římskou ve vykonávání předpisu koncilu tridentského c. 3. Sess. XXIV. de reform. stran visitace biskupské (qua ratione visitatio per praelatos facienda). Nyní má tato dozorčí činnost vykonávána býti se strany komise kardinálské, která se zřídí při vikariátu města Říma (vicarius zastupuje papeže jakožto biskupa římského).

5. *Commissio pontificia pro codificatione iuris canonici* (Commissione per la codificazione del diritto canonico).⁵⁸⁾ Komise pro kodifikaci práva kanonického sice výslovně se nejmenuje, ale netřeba podotýkati, že zůstává na dále v činnosti; nad to v úvodu

⁵⁶⁾ Gerarchia Cattolica (1908), str. 507. Baumgarten, 400. Hilling, 104.

⁵⁷⁾ Gerarchia Cattolica (1908), str. 472. Baumgarten, str. 387, 388. Hilling, 102, 103.

⁵⁸⁾ Gerarchia Cattolica (1908), str. 504—506.

nové konstituce Pia X. „Sapienti consilio“ mluví se o kodifikační činnosti nynější.

Komise tato má za členy 16 kardinálů, 1 sekretáře, 3 assistenty, 52 konsultorů v Římě a celou řadu „Collaboratori“ mimo Řím.⁵⁹⁾

VI. Všeobecná ustanovení.

Jak shora již řečeno bylo, vydán současně s konstitucí „Sapienti consilio“ zvláštní Ordo servandus in sacris congregationibus, tribunalibus, officiis romanae Curiae (normae communes); později vydány byly normae peculiare, o nichž mluveno již shora, pozn. 8. a 9. Jelikož nám zde běží o informaci, nikoliv o podrobné vypsání vnitřního zařízení úřadův kuriálních, uvedeme z detailních a zajímavých těchto normativů jenom ona ustanovení, jež mají všeobecnější význam a jež shora nemohla býti vytčena.

Úředníci ustanovení při úřadech papežských (administristri, vlásky officiali) dělí se na vyšší a nižší. (Cap. I. bod. 1. N. C.). Sekretariát, protokol a archiv určitého úřadu jsou podřízeny prelátu, jenž zaujímá první místo po kardinálu náčelníkovi. Tomuto kardinálu se přednášejí všechny záležitosti většího dosahu. Cap. I. bod 2. N. C. a cap. VI. bod 1. N. P.

Mimo Rotu sluší různiti při úřadech kuriálních plenum a kongres. Plenum jest sedění kardinálů příslušného úřadu, kdežto kongres jest sedění vyšších úředníků za předsednictví kardinála náčelníka. Plenu příslušejí věci důležitější, jako: řešení otázek sporných, výklad zákonův, udělování mimořádných milostí a plných mocí, nařízení rázu všeobecného. Kongresu příslušejí přípravná jednání pro usnášení plenární, provedení usnesení plenárních, papežem schválených, vyřizování věcí běžných a jasných, dohled k řádnému plnění příslušných předpisův (Cap. I. bod 4. N. C. a cap. II. bod 1. a 2. N. P.). Rozdělení agendy mezi plenum a kongresem uvedeno zevrubně pro některé kon-

⁵⁹⁾ Analecta Ecclesiastica (Romae) 1908, 16. ročník, str. 458 nsl. přináší Elencus Praelatorum et Administratorum, qui iuxta tenorem Constitutionis „Sapienti consilio“ S. Congregationibus, Tribunalibus ceterisque Officiis Romanae Curiae regendis praeponuntur (ze dne 21. října 1908).

gregace v caput VII. norem partikulárních: art. I. bod 13. (Officium); art. II. bod 6. a 7. (Consistorialis); art. III. bod 11. a 12. (de Sacramentis); art. IV. bod 6. a 7. (Concilii); art. V. bod 5. (de Sodalibus religiosis); art. VIII. bod 3. (Rituum); art. XI. bod 2. a 3. (Studiorum).

Vyšší úředníci ustanovují se papežem dle volného uvážení (Cap. II. bod 1. N. C.) Pro osazení úřadů nižších vypisuje se konkurs, by se zjistil dosavadní život a vědění kandidátů. K nižádným přímluvám nelze přihlížeti (Cap. II. bod 2. N. C.). Zkouška co do vědění jest písemná. Spůsob approbace po stránce morální a vědecké jest dopodrobna stanoven. Výsledek zkoušky se předkládá papeži ku schválení, čímž i toto jmenování závisí na něm (Cap. II. bod 3.—11. N. C.).

Nápadno jest ustanovení o znalosti jazykové při adjutorech čili minutantech (studii adiutores, informatores, minutanti), kteří pracují v kongregacích s agendou rozdělenou dle teritorií; žádá se, aby sekretariát složen byl z adjutorů tak, by znalost zajištěna byla v jazyku: francouzském, německém, anglickém, španělském a portugalském. O nějakém slovanském jazyku vůbec žádná zmínka, kdežto znalost italštiny ovšem mlčky předpokládána Cap. VI., bod 5. N. P.

Každý úřad má svou knihu pamětní (liber rerum notabilium), do níž se zapisují všechny události v organisaci a v řízení úřadu (caput I., bod 5. N. C.). Vedle toho má každý úřad protokol dle jednotlivých let (sindexem), i zapisují se pořadem času veškerá podání učiněná v příslušném roku, při čemž se vytkne diecese, podatel, obsah podání, den vyřízení, prokurator neb agent intervenující a způsob, kterak podání se vyřídilo. Číslo protokolní vytkne se i na podání. Jednotlivosti tohoto protokolu a způsob, kterak se podání postupně vyřizují, vypsán jest v Appendix přiložené ku Normae Peculiares (viz pozn. 9.).

Jednotlivec může zastávat jen jeden úřad; chce-li úředník již ustanovený nabýti úřadu nového, musí se vzdáti úřadu dřívějšího (Cap. II., bod 13. N. C.). V jednom úřadě nesmějí zaměstnání býti, kdož jsou příbuzní v prvním nebo v druhém stupni nebo sešvakření ve stupni prvním (cap. II., bod 14. N. C.).

Všichni úředníci musejí se zavázati všeobecnou přísahou před nastoupením úřadu, že chtějí věrně plniti povinnosti

úřední, že nepřijmou nižádných darův a že zachovají úřední tajemství (cap. III. N. C.; bod 16. cap. VI. N. P.; bod 11. cap. VII., art. I. N. P.; bod 4. cap. VII., art. II. N. P.). Přísaha zvláštní předepsána ještě pro úředníky Officia, na kolik běží o agendu inkvisiční a pro úředníky kongregace konsistoriální (bod 11. cap. VII., art. I. N. P. a bod 4., cap. VII., art. II. N. P.).

Předpisy o úředních hodinách a o disciplině (cap. IV., bod 1.—15. N. C.), upravují řádné docházení do úřadoven, udělení kratší dovolené, hlášení nemocných, přijímání návštěv v úřadě, substituování úředníků zaneprázdněných (cf. též cap. VI., bod 15. N. P.), rychlé vyřizování akt, remuneraci přesčasného pracování, neslučitelnost úřadu s agendou prokuratorovou neb advokátovou (vyjma Sanctorum causae), tresty úředníků nedbalých i provinivších se. Dočasné odstranění (suspense) nebo propuštění z úřadu může se státi jen s povolením papežským (cap. IV., bod 16. N. C.). Úřední prázdniny jsou o svátcích předepsaných, o určitých dnech zvláště vytknutých a pak v době od 10. září do 31. října, kdy se vyřizují pouze naléhavější záležitosti úředníky pracujícími i o prázdninách, které se jim ovšem jindy vynahradí (Cap. V. bod 1.—4. N. C.)

Důležité ustanovení o platu úředníků v tom směru, že zrušují se všechny příjmy pevně nestanovené i nestálé (incerta stipendia), a zavádí se měsíční vyplácení z peněz apoštolské komory. Pouze se dovoluje nižším úředníkům vybírat poplatky stejnou měrou, jak stanoveno u Roty za vyhledání akt z archivu, za opisy listin a procesních aktů, děje-li se to k žádosti stran, ale nikoli z úřední povinnosti a běží-li o věci starší 10 let (cap. 6. čís. 1.—2. N. C. a Appendix Legis propriae S. Rotae c. 2.). Platy nynějších úředníků nemají býti ztenčeny, ať jsou řádné, ať mimořádné, jsou-li jen ustáleny; uznávat se v tomto směru ius quaesitum (cap. VI. bod 3. N. C.). Úředníkům, jimž novou organisací odňato působiště, zachovává se starý plat, ovšem mohou býti libovolně přesazeni do úřadu jiného (cap. VI. bod 5. N. C.; cap. VIII. bod 2. N. C.).

Všem, kdož vysloužili nebo k práci se stali nezpůsobilými, zajišťuje se slušné výslužné dle toho, jak to prostředky apoštolské komory dovolují (cap. VI. bod 6. N. C.).

Povinnosti jednotlivých úředníků vypočteny jsou dopodrobna v caput VI. N. P.; uvedeni jsou zejména tito úředníci: prelat náčelník sekretariátu jednotlivých úřadů (Praelatus, moderator Officii a secretis); náměstkové jeho (substituti, sottosegretari, sostituti); studii adiutores, informatores (minutanti); scriptores amanuenses (scrittori); protokolisté (protocollisti); tabulario addicti (archivisti); úředníci expeditu (officio di spedizione); ratiocinator (computista); distributor (distributore). Konečně jsou jmenováni také apparitores čili ianitores (uscieri). Mezi úředníky archivu, protokolu, expeditu a pisárny není rozdílu; mohou náčelníky libovolně býti přesazováni. Úřad adjutorů však přístup jen na základě zvláštního konkursu. Jen nižší úředníci mají právo na povýšení k místu vyššímu, jež bylo se uprázdnilo (cap. II. bod 15. N. C.).

O advokátech jakožto pomocnících stran při úřadech kuriálních platí předpisy vydané o advokátech rotálních (titulus III. Legis propriae S. Rotae). Zvláště se jenom stanoví, že v záležitostech týkajících se svatých (beatifikace, kanonisace) musí advokát vyhověti zvláštním předpisům vydaným kongregací Rituum (Caput VII. bod 1.—3. N. C.).

Mezi prokuratory (zástupci stran v pravém slova smyslu) různí se zvláštní a soukromí (cap. IX., sectio 1. N. C.), oproti veřejným a formálně ustanoveným (cap. IX., sectio II. N. C.). Prokuratoři soukromí jsou osoby soukromé, ustanovené pro jednotlivý případ; musejí to býti katolíci, neposkvrněné pověsti a nesmějí býti příslušníky úřadu, u něhož by měli zastupovati stranu. Zástupce musí býti ověřen; listina ověřovací se založí v aktech příslušného úřadu, neb alespoň musí věrohodnost a spůsobilost zástupcova býti prokázána řediteli úřadu. Shledali-li by ředitelé úřadu, že zástupce nevyhovuje, dá se zpráva zmocniteli, by zvolil si jiného zástupce (c. IX., bod 1.—2. N. C.).

Vedle soukromých prokuratorův jsou prokuratoři veřejní a řádní (legitimi), kteří zapsáni jsou ve zvláštním veřejném seznamu vedeném v sekretariátu kongregace konsistoriální. (Eodem bod 3.) Kdo chce býti zapsán do tohoto seznamu, musí za to zvláště žádati u assessora řečené kongregace a vykážati, že jest katolíkem, bezúhonným, že dostatečně se vyzná v latině a v právu kanonickém; kněží nad to musejí míti zvláštní povolení

od vicaria Urbis, by mohli sídliti v Římě; řeholníkům dává toto povolení jejich jenerál. (Eodem, bod 5.) O podané žádosti rozhoduje kardinál sekretář konsistoriální kongregace po vyslechnutí jejího kongresu; po případě může žadatel podroben býti zvláštní zkoušce. (Eodem, bod 6.)

Biskupové mohou si vyvoliti stálého prokuratora pro záležitosti své a pro záležitosti svých diecesánův; ovšem musí prokurator takový vykážati se zvláštním mandátem biskupským, jehož originál se uloží v sekretariátu konsistoriálním. Není závlady, aby biskup si vyvolil v určitém případě zástupce zvláštního, jenž ovšem musí vyhověti všem předpisům. (Eodem, bod 7. a 8.) Mandát biskupem udělený může býti odvolán dle předpisů práva obecného; ježto udělení mandátu jest věcí důvěry, nelze proti odvolání jeho připustiti žádného právního prostředku (cap. X., sectio II., n. 9. N. C.). Prokurator biskupem ustanovený nemůže býti odvolán vikářem kapitolním, který ale ovšem může osobně jednati s úřady římskými (cap. X., sectio II., n. 10. N. C.).

Úkolem stálého prokurátora diecesního jest bděti nad řádným písemným stykem mezi kurií a biskupem ve všech záležitostech diecesních, které v Římě se vyřizují. (Cap. IX., bod 9. N. C.) Prokurator nesmí o své újmě rozpečetiti spisy zapečetěné; musí šetřiti úředního tajemství (eodem, 10., 11.). Prokuratoři nesmějí si získávati klienty licoměrným předstíráním (eodem 12.), nesmějí ani žádati na odplatách méně ani více, než úředně jest stanoveno (tamže, 13.). Provinění proti převzatým povinnostem se tresce. Kollegium konsistoriálních advokátů jest disciplinárním senátem pro prokuratory. Na základě jejich rozsudku o vině uzná se buď na důtku, buď na suspensi, buď na sesazení z úřadu, kterýžto výrok přísluší buď kardinálu sekretáři kongregace konsistoriální při přestoupení předpisův o životě sociálním, nebo při provinění veřejně známém, buď přísluší náčelníku úřadu, jehož zájem byl prokuratorem porušen (eodem 14., 15.). Suspense a odstranění vyslovené vzhledem k působnosti u jednoho úřadu vztahuje se ipso iure na všechny úřady, jež se zpravují proto o vyrčení trestů těchto (eodem 16.).

Všechny úřady římské jsou bez výjimky každému věřícímu přístupny; nutno jen šetřiti předepsaných forem (cap. X.,

bod 1, N. C.). O svých záležitostech může každý jednati buď sám osobně, buď pomocí advokátovou, buď prostřednictvím prokurátorovým, přirozeně za šetření předpisů příslušných (cap. X., bod 2., 3. N. C.). Totéž právo přísluší přirozeně i biskupům, ať běží o záležitosti vlastní, diecesní neb o záležitosti diecesánův (eodem 4.). Osobní intervence biskupova musí v aktech kuriálních býti zaznamenána (eodem 5.). Biskup osobně intervenující přejímá na se povinnost, že zapraví všechny nutné výdaje, taxy a platy vůbec (eodem 6.).

Aby při vybírání tax a remunerací zavládl pořádek, nařízeno, by při každém reskriptu, indultu nebo při dispensi příslušným úřadem bylo vyznačeno, co placeno býti má do pokladen římských úřadův a co do diecesní pokladny, při čemž stanoveno pravidlo, že obnos posléze řečený jest menší obnosu prvního (cap. XI. bod 1. N. C.).

Od těchto tax a platů připouští se osvobození buď poloviční, buď celé dle majetkových poměrův; různíť se tudíž quasi pauperes a pauperes. Osvobození nevztahuje se ale nikdy na poplatky písařské, poštovní a vůbec takové, jež nazvati lze hotovými výdaji. Biskupové vyslechnuvše faráře mají vydati po bedlivém prozkoumání svědectví o tom, kdo hoden osvobození řečeného. Taktéž mají biskupové oznámiti ve svých podáních, nechce-li někdo platiti předepsaných tax, ač by tak mohl činiti dle svých majetkových poměrův a běží-li o dispensi, která nutna pro vyvarování pohoršení nebo pro zamezení hříchu. Po udělení takové dispense mají biskupové, uznají-li to ovšem za dobré, důtklivě přivoditi ku paměti příslušných osob, že jsou dlužníky apoštolského stolce. Ale nikdy není platnost udělené milosti závislá na nižádném omylu nebo podvodu sběhnuvším se v příčině majetkových poměrův žadatelových (cap. XI., bod 2.—4. N. C.). Výlohy zapravené průběhem nějakého řízení pravidelně se nevrací; výjimka mohla by nastati při omluvené kontumaci (cap. IV., bod 11. N. P.).

Vzhledem k těmto předpisům taxovým ustanoveni při jednotlivých úřadech římských dva úředníci, z nichž jeden má úkol, vypočítati taxy a naznačiti je na příslušných aktech a ve zvláštním seznamu (likvidatura); druhý úředník pak má

povinnost bdíti nad zaplacením a vymáháním tax předepsaných (pokladna). Při každém úřadě porovnává koncem měsíce načelník sekretariátu (cap. VI., bod 1. N. P.) knihu účetní se seznamem příjmův a odvádí peníze do pokladny papežské (cap. XI., bod 5.—7. N. C.).

Pokud nebudou vydány nové předpisy poplatkových, zůstávají staré předpisy v platnosti, a to pro vydávání bull a brev, pro řízení beatifikační a kanonisační, pro dispensaci od překážek manželských, pro dispense z manželství nekonzumovaného. Při všech jiných reskriptech svědčících udělení milostí, indultův a dispensí stanoví se jako římský poplatek 10 lirů, běží-li o důležitější reskripty, 5 lirů, jde-li o reskripty menšího dosahu. Honorář pro agenta obnáší podle řečeného rozdílu 6, resp. 3 liry. Všechna jednání Propagandy jsou i na dále sprostěna všechněch tax (cap. X., bod 8—15. N. C.).

VII. Doslov.

Končícе tento článek informační, chceme říci ještě několik slov o významu znovuzřízení kurie. Kdo by byl očekával, že reorganisace tato přinese úplný převrat dosavadních institucí, přiznal by, že nezná zákonodárné politiky církve katolické. Zde neběží o úplnou novostavbu na místě zbořenin, nýbrž o opravu, na nejvýše o přestavbu ve slohu starém; známý to konservatismus církevní: navázati na dané poměry, odloučiti částky přežilé a nahraditi je složkami novými; ovšem že přeměny prováděné častěji na témže základu vyvolají časem nový útvar oproti stavu původnímu. Proto také reorganisovaná kurie připomíná nám celkem velmi živě kurie staré; změny zdají se býti jako mosaikově provedeny; i po znovuzřízení zůstává kurie římská dosti složitým apparatusem, jen že se jeví býti založeným na přehlednějších základech.

Reorganisace tato jest snad také předzvěstí, jaké vzeřízení míti bude nový zamýšlený zákonník; se stanoviska zákonodárné techniky ovšem nemohl by se vítati způsob provedený v konstituci řečené, totiž nepřijímati do textu nového, co zachovává se z nařízení starších, jak tomu na př. jest při zřízení a agendě jednotlivých kuriálních úřadů; v kanonickém právu tento pochod tím

méně byl by vítán, ježto platné předpisy nynější nejsou lehce přístupné, jsou příliš rozptýlené, neboť předlouho scházeli úřední jednotný věstník. Ovšem jest projednaná konstituce sama novellou, a není jisto, že způsob zde provedený jest přijat pro nový zákonník. Ale vše nasvědčuje tomu, že kodifikační komise pilně pracuje a že se pravděpodobně uskuteční, po čem v církvi touženo celých šest set let.

Neshledáváme ovšem, že správa při kuriálních úřadech byla by veskrze oddělena od soudnictví (jak líčeno v člancích citovaných v pozn. 1.), neboť některé kongregace budou i na dále orgány nejvyšší správy i nejvyššího soudnictví, na mnoze ovšem ve věcech správních; ale soudnictví ve věcech těchto jest přece také judikaturou⁶⁰⁾; poukazujeme příkladem na sanctum Officium,⁶¹⁾ Congregatio Concilii⁶²⁾, de Sodalibus religiosiis,⁶³⁾ de Propaganda Fide,⁶⁴⁾ Indicis.⁶⁵⁾ Jisto jest jen tolik, že

⁶⁰⁾ Sed praeterea decernimus, ut causae omnes contentiosae non maiores, quae in Romana Curia aguntur, in posterum devolvantur ad S. Romanae Rotae tribunal... salvo tamen iure S. Congregationum, prout superius praescriptum est. (Tribunalia, č. 2. konstituce, l. c. str. 435). Slov. cap. III., art. II. N. P.

⁶¹⁾ Sacrae Congregationes, číslo 1. (konstituce) bod 2.: Eidem (s. Officio) proinde soli manet iudicium de haeresi aliisque criminibus, quae suspicionem haeresis inducunt (l. c. 427), tedy soudnictví ve věcech trestních.

⁶²⁾ Est autem haec Congregatio tribunal competens seu legitimum in omnibus causis negotia eidem commissa spectantibus, quas ratione disciplinae, seu, ut vulgo dicitur, in linea disciplinari pertractandas iudicaverit; cetera ad S. Romanam Rotam erunt deferenda (Sacrae Congr. číslo 4., bod 4. konstituce, l. c. 430).

⁶³⁾ Est autem (congregatio negotiis religiosorum sodalium praeposita) tribunal competens in omnibus causis, quae ratione disciplinae, seu, ut dici solet, in linea disciplinari aguntur, religioso sodali sive convento sive actore; ceterae ad S. Romanam Rotam erunt deferendae, incolumi semper iure Sancti Officii circa causas ad hanc Congregationem spectantes. (S. Congreg. číslo 5., bod 2. konstituce, l. c. 431).

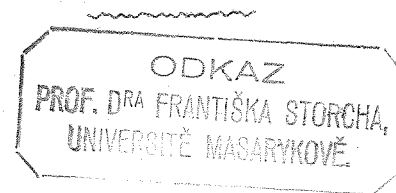
⁶⁴⁾ Reliquae ecclesiasticae provinciae ac dioeceses, iurisdictioni Congregationis de Propaganda Fide hactenus subiectae, in eius iure ac potestate manent. K tomuto ius ac potestas patří ale dosud také správní soudnictví. Cf. S. Congreg. číslo 6. bod 3. konstituce, l. c. str. 432; Hilling, l. c. str. 83, 84.

⁶⁵⁾ Činnost kongregace Indicis jest převahou soudní; srovn. Hilling, str. 54 nsl.

rozdíl mezi úřady správními a úřady soudními vystupuje zřetelněji do popředí tím, že oživena (vedle Signatury) Rota, již s vyloučením causarum maiorum celkem přidělena soudnictví ve věcech sporných (nikoli však správních), a pak ve věcech trestních, z nichž vyňata hlavně provinění kacířská.

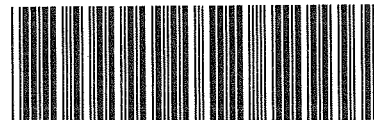
Vydané instrukce detailní mohou zajistiti přesné a řádné vyřizování všechných záležitostí kuriálních.

Každým způsobem znamená reorganisace kurie pokrok na poli zákonodárství církevního.

REV15

ÚK PrF MU Brno

3129S03798